کۆمۆنیزمی کرێکاری لە عێراق… وەرگێڕانی: کاوە عومەر

دەربڕینی ڕاو سەرنج لەسەر گفتوگۆی کۆڕۆشی مودەڕیسی لە ئەنجومەنی مارکس – لەندەن
دەربارەی کۆمۆنیزمی کرێکاری لە عێراق
٢٢ی ئابی ٢٠٠٠

هاوڕێیان ویستم چەند خاڵێک لەسەر تەوەری کۆبوونەوەکە تاوتوێ بکەم و دواتر بۆچوون و هەڵوەستی خۆم لەسەر ئەو خاڵانەی لەسەرەدا خراونەتەڕوو ڕوون بکەمەوە. وەک یاسایەک ئەو پرسیارەی کە لەبەردەم ئەم کۆبوونەوەیەدایە ئەوەیە کە کۆمۆنیزمی کرێکاری لە عێراقدا چۆنە؟ گرێکانی چین؟ چۆن دەتوانێت پێشبکەوێت و پێگەی کۆمەڵایەتی چییە؟

لە کوردستانی عێراقدا دەبێت گرنگی بە چەند فاکتەرێک بدەین: ١.

لە ماوەی نۆ ساڵەی ڕابردوودا لە کوردستانی عێراق ڕووبەڕووی هەلومەرجێک بووینەوە کە لە شوێنەکانی دیکەی ناوچەکەدا بوونی نییە. واتە ئەو هەلومەرجانەی کە کۆمۆنیزم دەتوانێت بە ئاشکرا کار بکات. کۆمۆنیزم دەیتوانی و ئێستاش دەتوانێت ئۆفیسێکی هەبێت، دەتوانێت بە فۆرمی ڕۆژنامەکەی بداتە چاپخانە و گرێبەستێک واژۆ بکات، دەتوانێت تەلەفزیۆنێک دروست بکات، دەتوانێت ڕادیۆیەک دروست بکات، سەرکردەکانی دەتوانن لەناو شاردا پیاسە بکەن و خەڵک تەوقەی لەگەڵ بکەن و سەڵاویان لێ بکەن. دەتوانن میوان بانگهێشت بکەن، دەتوانن بەشداری کۆبوونەوەی پرسە و سەرەخۆشی کەسێک بکەن، تەنانەت دەتوانن هێزێکی چەکدار پێکبهێنن و بە چەکداری ئامادەبن. ئەم مەرجانە هەشت ساڵە لە کوردستان لەبەردەستماندایە. ئەمە ئەو مەرجەیە کە کۆمۆنیستەکانی وڵاتانی هاوشێوە ئاواتیان بۆ دەخوازن، بەو مانایەی کە تۆ لە دۆخێکدا دەبیت کە تەنها لەبەر ئەوەی کۆمۆنیست بوون ڕووبەڕووی مەترسی زیندان و لەسێدارەدان نابیتەوە، بەڵکو ڕێگەت پێدەدرێت بە ئاشکرا و یاسایی کار بکەیت. ئەو پرسیارەی کە لەبەردەمماندایە ئەوەیە کە بۆچی بزووتنەوەکەمان دوای هەشت ساڵ چالاکی گشتی لە هەلومەرجی نیمچە دیموکراسیدا ناتوانێت بە ڕادەیەکی پێویست سوود لەم هەلومەرجانە وەربگرێت تا دەسەڵاتی سیاسی بەدەست بهێنێت یان ئەوەندە لە دەسەڵاتی سیاسی نزیک بێتەوە

و بچێتە ناو ڕەوتی سەرەکییەوە و کۆمەڵگا بگۆڕێت ؟

ئەمە لە سەرەتاوە ئامانجی حزبی کۆمۆنیتسی کرێکاری عێراق یان بزوتنەوەی کۆمۆنیزمیی کرێکاری عێراق بووە کە لە ئێستادا لەناو سنوورەکانی کوردستاندا گفتوگۆی لەسەر دەکەین. لانی کەم ئەو باسانەی کە ئەمە پێشنیارمان کرد و نووسراوەکانی هاوڕێیانمان لەسەر ئەم پرسانەن. چ فاکتەرێک وامان لێدەکات، دوای هەشت یان نۆ ساڵ چالاکی بەرگەگرتنی بۆرژوازی، کاتێک ئەوان دەسەڵاتی سەرکوتکردنی ئەمەیان نییە، هێشتا هێزێکی هەمان ڕێئالییەکانمان هەیە، و ڕەنگە لە ڕووی ڕێکخستنەوە بچووکتریش بێت، بۆ بەراورد بە ئەو ڕەهەندەکان کە لە سەرەتای کارەکانماندا هەمانبوو؟ ئەم هۆکارانە چین و هۆکاری ئەمە چییە؟ بەڕای من ئەمە سەرەتای باسەکەیە. چونکە لێرەدایە بۆ یەکەمجار ڕووبەڕووی دیاردەیەک دەبینەوە بە ناوی کۆمەڵگە و چالاکی سیاسی لە کۆمەڵگادا. چالاکی سیاسی دژی ڕژێمە دیکتاتۆرە خنکێنەرەکان کارێکی ئاسانە.
چالاکی سەربازی دژی سوپا ستەمکارەکان لەڕادەبەدەر ئاسانە. بەڵام چالاکی سیاسی لە دۆخێکدا کە تۆ کەسانێکت دەوێت کە ئامادەبن گوێت لێبگرن و لە هێزەکانی چینی بۆرژوازی بیانبڕن و لەگەڵ خۆتان بیانهێنن، ئەرکێکی لەڕادەبەدەر قورسە بۆ بزووتنەوەکەمان. بۆ بزووتنەوەکەمان بەم جۆرەیە. زۆرێک ئامادەکاریی بزووتنەوەی چەکداری و ژێرزەمینی و ڕزگاریکەریان کردووە، چونکە هاوکێشەی سادەی هەیە. مرۆڤەکان بە گیان هاتوون، ناڕازین، تۆ چەک دابەش دەکەیت، ڕێکخراوی نهێنی دروست دەکەیت و خەڵک دەچێتە پاڵیان، شەڕ دەکەن، و بە چەکداری دژی یەکتر دەوەستنەوە، کوشتن، کوشتن… چەک و ناوچەکە دیاری دەکات و هتد. کاتێک بڕیارە لەسەر ئاستی کۆمەڵگا و لە چوارچێوەیەکی کۆمەڵایەتیدا بەڕێین، دەمانەوێت دەسەڵات لە بۆرژوازی ناو کۆمەڵگا وەربگرین، نەک لە دۆخێکی نائاسایی داگیرکاری سەربازی، خەباتی دژە داگیرکەر(ئیستیعمار)، خەبات دژی حکومەتە خنکێنەرەکان کە هەمووان لەڕ ناڕازین ، لە دۆخێکی کۆمەڵایەتیدا کە بۆرژوازی قسە دەکات، لایەنگرانی هەیە، ئەمەی کۆمۆنیستەکانیش دەمانەوێت ئۆفیسێک بکەینەوە و چالاک بین، وەک بەریتانیا، وەک کوردستان، وەک سلێمانی. لەم هەلومەرجانەدا چی وا دەکات بزووتنەوەکەمان نەتوانێت بگاتە ئامانجەکانی؟ ٨ یان ٩ ساڵ زۆرە لە تەرازووی دونیای ئەمڕۆدا، لە ساڵی ١٩١٧ تا چوار ساڵ دوای مردنی لینین دەگرێتەوە! تەواوی جەنگی جیهانی دووەم شەش ساڵی خایاند. شۆڕشی ساڵی ١٩٧٩ لە ئێران دوو بۆ دوو ساڵ و نیوی خایاند، شۆڕشی پورتوگال نزیکەی دوو ساڵی خایاند. کۆمۆنەی پاریس چەندی

خایاند؟ ئەمە ٩ ساڵمان هەبوو لە کۆمەڵگایەکدا لەگەڵ خەڵکدا کار بکەین بێ ئەوەی جەمسەرگیری لە بەرژەوەندی کۆمەنیستەکاندا بگۆڕدرێت، کرێکاران دەسەڵات بگرنە دەست، ئازادی دامەزراوەیی جێگیر بێت. بۆ ناتوانین؟ لێرەدا چیتر پرسیارێک نییە کە بە ئێمەت بە کەسێک نەگوت یان هەڵەکە چی بوو و ئێمە چیمان کرد… پێویستە بگەڕێینەوە و بزانین چی لە کۆمەڵگادا هەیە کە نایبینین یان تەنانەت ئەگەر ئەمەش… دەبینیت، ناتوانین لاببەین؟ لەوانەیە مرۆڤ بڵێت بەختتن لەدەست داوە. نە ساڵت هەبوو، کەس ڕێگری لێ نەکردیت، تەنانەت پارەیان لە حکومەت پێدایت، وتیان ئەگەر بتەوێت کرێی خانووەکەت و بەشێک لە باجی کوردستانی عێراق بۆ دەدەین. وەرن لەگەڵ سەرۆکی حکومەت دابنیشن و کۆبونەوەیەک بکەن و پرسەکانتان بگەڕێنەوە. ئەنتەنەی ڕادیکەت دابنێ و بیناکە لە بەردەستتدایە. تەنانەت ئەمەیان لەگەڵ ئێمە کرد و ناتوانین بەرەو پێشەوە بچین. بۆچی؟ ئەگەر حزبی کۆمەنیستی کرێکاری عێراق لە دۆخێکی خنکێنەردا بووایە، ئەگەر لە ژێر پێڵاوی سەدام حسێندا کاری بکردایە، ئێستا گەشەیەکی زۆری نیشان دەدا. هەمووان کۆیان کردبووەوە. لە دۆخێکی نهێنیدا لە توندترین بارودۆخدا شەڕی خۆی دەکرد. هەرچەندە لە ڕابردوودا هەمان کاری دەکرد. حەلقەکانی کۆمەنیزمی کرێکاری بە شێوەیەک گەشەیان کرد و سەریان هەڵدا کە کەس چاوەڕێی نەدەکرد. بەڵام کاتێک بە ئەم حیزبە، ئەم کۆمەڵگایەیان گوت، وەرە چالاکییەکانت ئەنجام بدە، دەبینیت لە شوێنی خۆیدا دەکەوێت.

پێم وایە لێرەدا دەبێ بگەڕێینەوە بۆ باسەکە، من لە بەشی یەکەمی باسەکەی کۆڕەشدا ئامادە نەبووم، باسی ڕابەرایەتی، باسی دەستنیشانکردنی میکانیزمە کۆمەڵایەتییەکان، لە باسی حیزب و کۆمەڵگا نەبووم. بەڕای من هیچ شوێنێک بەقەد کوردستانی عێراق پێویستیمان بە تێگەیشتن لە باسی حیزب و کۆمەڵگا نیشان نادات. کاتێک بڕیارە ئاڕاستەی جەماوەری خەڵک بکەیت و بە ئاستێکی بەرفراوان کار بکەیت و دەست بخەیتە سەر پرسە سەرەکییەکانی کۆمەڵگا، کۆمەڵگەجەمسەری(قطبي) بکەیتەوە، وەک سەرکردەی کۆمەڵایەتی دەربکەویت نەک سەرکردەی ڕێکخراوەیی. ئەو مەرجانەی کە دەتوانیت پەیوەندی بە خەڵکەوە بکەیت. ئەمڕۆ هەموو ئایندەی حزبی کۆمەنیستی کرێکاری عێراق و بزووتنەوەی کۆمەنیستی کرێکاری لە عێراق بەستراوەتەوە بەو ڕاستییەوە کە دیسانەوە سەیری باسی حیزب و کۆمەڵگا دەکەین لە پەیوەندی لەگەڵ کۆمەنیستەکان و تێدەگەین کە کێشەکە چییە. حیزبی کۆمەنیستی کرێکاری ئێران لە پێگەی حیزبی کۆمەنیستی کرێکاری عێراقدا نییە. ئەمە حزبێکی ئۆپۆزسیۆنین،

حزبەکی ئەپۆزسیۆنین، بە مانایەکی نهێنی و نایاسایی. بەڵام لەم دوو ساڵەی دواییدا کە سەرنجی کۆمەڵگا زیاتر بووە، هەموو ژیانی ئەم حیزبە گۆڕاوە. ئەو میکانیزمانەی کە حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری ئێران، یان ئەمە، لە بیست ساڵی ڕابردوودا، لە هەر ڕێکخراوێکدا کە کارمان لەگەڵ دەکرد کە ئاشنای بووین، وەک چالاکی نهێنی، خشتەی ڕەمزی نهێنی، ڕێکخستنی دەستەی بچووک کە گوایە ڕۆژنامەکەیان پێ دەگەیەننە تاران و هتد ژێرەوژوور بوون ئێستا دەبێت وەڵامی ئەو سەرکردانەی حکومەت بدەینەوە لە تاران کە لە پشتمانەوە درۆ دەکەن و لە کەناڵی تەلەفزیۆنی تاران پروپاگەندەمان لە دژ بڵاودەکەنەوە، دەبینین بەڵێ ڕاست دەکەن، ڕابەرمان کەمە، یان نیمانە. حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری بە قۆناغی خنکاندنی گشتی کادر و سەرکردەیەکی هەیە، بەڵام لەپڕ تێدەگەین کە ئەمە سەرکردەیەکمان نییە کە لەگەڵ ڕەزا پەهلەوی و خاتەمی و لەگەڵ پاشایەتییەکان و دوو خوردادی شەڕ بکەین. ئەمە پێویستمان بە پێنجا کەسی تر بوو بە ئەوەی بتوانین قەڵای خۆمان بگرین، چ جای بەرەو پێشەوە بچین. ئەو دۆخە کۆمەڵایەتییەی کە کۆمۆنیزمی کرێکاری عێراقی لە کوردستاندا کاری تێداکردووە، لەڕادەبەدەر تایبەتە.

یەکەم: لایەنی ئاشکرای هەڵسوڕان، بەڵام ئەم ئاشکراییە لە حومەتێکی دیموکراسیدا نیە، بەڵکو لە دۆخێکدا کە خێڵێک و باندێکی چەکدار دەستیان بەسەر حکومەتدا گرتووە. دۆخێکی هاوشێوەی ئەفغانستان، هاوشێوەی سۆماڵە. بەگومان لە کوردستانی عێراقدا کۆمەڵگە بە بەراورد لەگەڵ ئەفغانستان و سۆماڵ لایەنی کۆمەڵایەتی زیاتری هەیە، بەڵام لە رووی جۆری ئەو پەیوەندییەی کە دەسەڵاتی سیاسی لەگەڵ خەڵکدا هەیەتی، لە جۆری ئەفغانستان و سۆماڵە. هەندێک کەسی چەکدار هەیە و لەوە دەسەڵاتیان گرتووە، نە من و نە ئێوە دەنگمان پێنەداون، ئەوان بەشداریان لە هەڵبژاردندا نەکردووە، هەروەها لەسەر شانی میدیاکان نەهاتوون. دەسەڵاتی سیاسیان بەزەبری لولەی چەک بنیات نراوە و دەکرێت لە چوارچێوەی بەخشندەیی ئەواندا قسە بکرێت. لەوانەیە چەکەکە لەم وشانەوە بخەنە ئەووشانەوە. چوار ساڵ لەمەوبەر ڕۆژێک هەستمان بەوە کرد و بینیمان حکومەتی سلێمانی ئیتر بوونی نەماوە. حکومەتی هەولێر هات و حکومەتی سلێمانی وێران کرد، حکومەتی سلێمانیش هەڵاتووە بۆ شاخ. دوای ئەم ڕووداوە دوو سێ حکومەت کەینوبەینیان کرد و مامەڵەیان کرد و حکومەتی سلێمانی جارێکی تر هاتەوە و لانی کەم سلێمانی گرت چونکە بڕیار نەبوو یەک لایەنە بێت. دیسان هەولێریان دایە ئەو لا و سلێمانیشیان بەم لا…

ئەمە حکومەت نییە. ئەمە دەسەڵاتێکی سەربازییە، بەڵام دەسەڵاتی سەرکوتکردنی کۆمەڵگای نییە. وەک ڕژێمی خومەینی یان حکومەتی ئێستای ئێران یان تەنانەت حکومەتی میسر نییە کە دەسەڵاتی سەرکوتکردنی هەیە. ئێوە هەمان ئازادی چالاکی سیاسیتان نییە کە لە سلێمانی هەیانە وەک کۆمۆنیستێکی کرێکاری لە قاهیرە. یەکسەر گوێت دەگرن و دەتخەنە زیندانەوە و جەستەت چەور دەکەن و دەتکوژن. تۆ لە مۆسکۆ هەمان هێزی ریکلامت نییە. چونکە مافیا دێن و دەتکوژن. بەڵام لە سلێمانی سەرەڕای ئەوەی کە دەسەڵاتێکی سەربازییە، سەرەڕای ئەوەی کە بزووتنەوەیەکی عەشیرەت-سەربازی دەستی بەسەر حکومەتدا گرتووە و لێپرسینەوە لە کەس نییە، هێشتا دەبێت بەرگەتان بگرێت.

خاڵی دووەم ئەوەیە که کوردستانی عێراق له کۆمەڵگەبوون کەوتووەته خوارەوە. سەیرکە ئەمە کۆمەڵگایەک نییە کە بەرھەمێنانی کۆمەڵایەتی تیایدا ڕووبدات، کرێ و ململانێ لەسەر کرێ هەیە، گەشەی ئابووری هەیە، بودجەیەک هەیە کە دەبێت حکومەت پەسەندی بکات، مرۆڤ دەتوانێت مشتومڕ لەسەر دابەشکردنی سامان لە کۆمەڵگادا بکات، یان مشتومڕ بکات لەسەر داهاتووی کولتووری و ئایدیۆلۆژیای کۆمەڵگا بەردەوامە، یان ئەوە کە پەروەردە چی بەسەر ذێت و مافەکانی ژنان چی بەسەر دێت.

هەرئەوکاتەی کە شەڕی ئەمریکا و عێراق دەستی پێکرد، هەمان ئەو کەسانەش کە ئەمڕۆ لە کۆمەلەدا بەرپرسیارەتیان هەیە و ئەوکاتە دەیانگوت “بە□ بەه!” زۆر باشە، حکومەتی کوردی سەرھەڵدەدات، لەو کاتەدا ئەو ئارگیومێنتەمان لە دژی ئەم بۆچوونە کرد، ئەوە بوو کە ئەوان کەمپێکی پەنابەران دروست دەکەن و کلیلی ئەو دەبەخشن بە جەلال تاڵەبانی و مەسعود بارزانی، نەك کۆمەڵگەیەك کە بەرھەمھێنانی تێدا بێت. لەم ئۆردوگای ئاوارەدا، ئەوانیش ئەو خۆراکە وەردەگرن و لەبەر ئەوەی ئەو خۆراکەکەی لایە و دابەشی دەکات، چ هێزێکی بەهێز دەتوانێت کرێکار لە ژێر کاریگەری ئەوان ڕابکێشێتە دەرەوە؟ خەڵک دەڵێن بژێوی من بەندە بەوانەوە کە ئەوان و بەرپرسانی ئەم کەمپی پەنابەرانە لەگەڵ ئەمریکانێوانیان باشە. چۆن دەتوانین له شاری سلێمانی دەسەڵات بگرینه دەست له کاتێکدا له هەمان ساتدا ئیتر پەتاته بوونی نییه و نان دروست ناکرێت؟ حکومەتی ئەمریکا و نەتەوە یەکگرتووەکان جەلال تاڵەبانیان هەیە کە یارمەتی دەڕێژێت. ئەگەر من و تۆ بێینە سەر کار ئەم پارەیە دەبڕدرێت. خەڵک ئەمە دەزانن ئەگەر نەیڵێن بەڵام دەیزانن. بۆ گرنگیمان پێ نادەن؟ چونکە ئەوان ئەم پرسە دەزانن. سەرنج بدەن چی؟ ئەگەر من کوردێکی دانیشتووی سلێمانی

بومایە بەهەموو توانام هەوڵم ئەدا کە جەلال تاڵەبانی نەڕوخێنرێت. چونکە نەمدەزانی پارچە نانی داهاتووی ئەم وڵاتە لە کوێوە دێت؟ ئەگەر جەلال تاڵەبانی پەیوەندی خراپی لەگەڵ ئەمریکا هەبێت چی بکەم؟ مناڵم هەیە، خێزانێکم هەیە. ئێمە دەژین و دەڵێن خودا ڕەحم بەباوکی ئەوانە بکات، کە دواجار ئاسایشی شەقامەکانیان پاراستووە و دەتوانن بچن لە جێگەیەک خواردن وەربگرن و بخۆن. هیچ ئابورییەک لە کوردستانی عێراقدا نییە بڵێت ئێمە دەچین دەست بەسەر ئامرازەکانی بەرهەمهێناندا دەگرین. کام ئامرازی بەرهەمهێنان؟ لە سەدا هەشتای ژیانی ئەو کۆمەڵگایە پەیوەستە بەو بارودۆخە نێودەوڵەتییەوە کە دەسەڵاتی کورد تێیدا زاڵە. کەس لە ئەمریکا نەیگوتووە ئەگەر خوسرەو سایە، ناسیک ئەحمەد یان تاهر حەسەن بێنە سەر کار، ئەم یارمەتییانە بەردەوام دەبن. ئێمە خۆمان دەزانین، ئەوانیش دەزانن ئەگەر بێینە سەر کار و مانگرتن و دەستبەسەرداگرتنی دەسەڵات، سبەینێ کۆمەڵگا بەهۆی برسێتی و نەبوونیەوە لەپێ دەکەوێت. ئەوەی کە ئێمە لە کوردستان ڕووبەڕووی یەک کۆمەڵگا نین، فاکتەری ڕاستقینەیە. ئێمە ڕووبەڕووی دۆخێکی بێبڕیار دەبینەوە. مرۆڤەکان ناسنامەی کۆمەڵایەتییان نییە، ناسنامەی یاساییان نییە. واتە هیچ پاسپۆرتێک نیە بە ناوی پاسپۆرتی کوردستانی عێراق. تێبینیتان کردووە لە سلێمانی فڕۆکەخانە نییە؟ لە فەلەستین یەکێک لە ناکۆکییە سەرەکییەکانی نێوان فەلەستین و ئیسرائیل فڕۆکەخانەی فەلەستینە. فەلەستینییەکان دەڵێن لێرە فڕۆکەخانە دروست بکەن تا بتوانم بچمە دەرەوە و بێمەوە بێ ئەوەی کە پێوستتم بە ئیسرائیل بێت و هاوردە و هەناردەبکەم ، بۆ ئەوەی بتوانم ببمە وڵات و ئیسرائیلیش دەڵێت نەخێر! فڕۆکەخانە بەشێک نییە لە دانوستانەکان.

ئەگەر لەماوەی ئەم هەشت ساڵەدا کوردستانی عێراق وڵاتێک بووایە، ئێستا دوو فڕۆکەخانەی دەبوو، گەشتی ئاسمانی دەکرا بۆ ئیستەنبوڵ و ئەنقەرە بچێت و بگەڕێتەوە. لەم وڵاتەدا ئەگەری ئەوە هەیە کە لە ڕێڕەوی تورکەوە بۆری غازیان بۆ هاتبێت و لە قەزەرەوە هاتبێتن و کڕیبێتیان. کوردستانی عێراق وڵات نییە. ناتوانی لەگەڵ کەسێک ڕێکبکەویت بۆ داخستنی بۆری غاز. ناتوانرێت فڕۆکەخانە بۆ کەسێک دروست بکرێت، چونکە هیچ کۆمپانیایەکی فڕۆکەوانی لە جیهاندا گەشت ناکات بۆ شوێنێک کە دۆخێکی نادیار و ناڕوونی هەبێت. ئەڵێت من بۆینگ بهێنم بۆ ئەو شاخ و گردانەی کە نازانرێت خاوەنی کێیە؟ بۆ چی؟ کێ ئەم ئاسمانەی پێبەخشیوین، کە بتوانین لەوێ سەفەر بکەین. کاتێك شوناسێکی حکومیی نییە، کاتێك نیشتمان نییە، کاتێك وەك

دیاردەیەکی کۆمەڵایەتی دانپێدانەنراوە، کاتێك جوگرافیای سیاسی و یاسایی خۆی نەزانراوە. کاتێک تۆ وەک کوردێکی دانیشتووی عێراق، وەک کەسێکی خەڵکی سلێمانی، نازانیت چۆن بە خەڵک بڵێی خەڵکی کوەیت، وە ئەو وڵاتەی کە تێیدا دەژیت ئاڵای لە نەتەوە یەکگرتووەکان نییە و تۆ کەس نیت، ئەوە وایە نەک وڵاتێک لەوە. ئەو یاسایانەی کە مارکس سەبارەت بە پەرەسەندنی کۆمەڵایەتی دەیگوت، وەک چۆن لە لەندەن کاریان پێدەکرێت، چیتر بە کوردستانی عێراق ناگرێتەوە. ئێستا بە بڕوای من ئەفغانستان بە نموونە پرسی خەباتی چینایەتی ناوروژێنێت. بێگومان ئەفغانستان زۆر جیاوازە لە کوردستان و زۆر وێرانە. چینەکان لە کوردستان تا ئێستاش سیمای پێش ئەم قۆناغە خۆیان پاراستووە. بەڵام نازانم ئابوری ئەمڕۆی کوردستانی عێراق چەندە وابەستەی ئەو ڕاستیەیە کە فیشەکەی دەنگی کارگە و بەرهەمهێنان و کڕین و فرۆشتن ئەنجام دەدرێت و ئەم ئابورییە چەندە دەرزی یارمەتی داراییە کە دەبێ لەلایەنە جیهانی ڕۆژئاواوە یارمەتی بدرێت؟

چەند کیلۆمەترێک لە دەرەوەی سلێمانی، دیوار نییە دەستی کە کۆنترۆڵی دۆخەکە بکات. خاوەنی سەرەکی ئەو وڵاتە لە بەغدایە ئەو خۆی لەژێر سزای ئابوریدایە، بەڵام هەر ڕۆژێک لەوانەیە بگەڕێتەوە و جارێکی دیکە کوردستانی عێراق بگرێتەوە. هیچ یاسایەکی نێودەوڵەتی بەرگری لە حکومەتی جەلال تاڵەبانی ناکات لە سلێمانی. واتە ئەگەر سەدام حسەین بێت و حکومەتی جەلال تاڵەبانی لەناوببات، ڕۆژئاوا بەهۆی سەدام حسەینەوە توڕە دەبێت، بەڵام کەس ناڕەحەت حکومەتی یاسایی جەلال تاڵەبانی لە سلێمانی خاپوور کراوە. حکومەتی عێراق دەتوانێت بە شێوەیەکی یاسایی وەریبگرێت چونکە هەشتا وڵاتەکەیەتی. ئەگەر سەدام حوسەین تەسلیمی ئەو مەرجانە بێت کە نەتەوە یەکگرتووەکان دەیەوێت سبەینێ کوردستانی عێراقی پێدەدەن و دەڵێن وڵاتی ئەوەیە. ئەگەر سبەی تاریق عەزیز کودەتا بکات و بێتە سەر کار لە بەغدا و ڕایبگەیەنێت کە سەدام حسەین لە زیندانە و ئامادەیە ڕادەستی بکات و بڵێت لە هەر شوێنێک سربەکان بکوژن ئەویش بکوژن یەکسەر پەیوەندییەکانی عێراق لەگەڵ ڕۆژئاوا ئاسایی دەبێتەوە و… سوپای عێراق دەچێتە ناو سلێمانی و هیچ یاسایەک نییە، هیچ هاوپەیمانییەکی نێودەوڵەتی نییە، هیچ ڕێککەوتنێکی سنتۆ یان ناتۆ نییە کە کوردستان ئەندام بێت لێی و ڕێگری لە حکومەتی عێراق دەکات. لەم دۆخەدا دەمانەوێت چی بە خەڵک بڵێین؟

ستراتیژیستی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق، ستراتیژی کۆمۆنیزمی

کرێکاری لە عێراق دەبێت وەڵامی ئەم پرسیارانە بداتەوە. لە دۆخێکدا کە کوردستان لە کۆمەڵگا بوون، لە ئابوورییەکی دووبارە بەرهەم هێنەراو دوور خراوەتەوە و وەک ئەردوگای پەنابەران دەربکەوێت، لە دۆخێکدا کە چینە کۆمەڵایەتییەکان لە پەیوەندییەکی یەکتردا نین لەگەڵ یەکتردا، کە بنەمای کۆمەڵگەیەکە ، بەڵام هەردووکیان چاوەڕێی گۆڕانی دۆخەکە دەکەن. وەک حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری و بزوتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری دەبێ بە چ پەیامەکەوە بچینە ئەوە بۆ ئەوەی خەڵک لە دەوری ئەمە کۆببنەوە و چ ئاسۆیەک بخەینە بەردەم خەڵک؟ ئەمە پرسیارەکی جدییە.

ئەمە باس لە فراوان نەبوونی هێزەکانمان دەکەین، بەڵام لە واقیعدا، چەندە دەکرێت لە وڵاتێکدا کە هەمووان لە دۆخێکی نائەمنیدا ژیان بەسەر دەبەن و هەمووان بیر لە بژێوی داهاتووی خۆیان دەکەنەوە، لە کۆمەڵگایەکی وادا، کە ڕیسکی ئەوە دەکات ببێتە سیاسەتمەدار و دواتر ببێت لە تەنیشت ڕادیکاڵ ترین بەشی کۆمەڵگادا بوەستێت؟ تەنانەت ئەگەر کەسەکی وا لە دڵی خۆیدا بڵێت ئەمانە باشترین وشەکانن؟ کە، چ جۆرە کەسێک، کە بەڕاستی پێویستی بە دابینکردنی بژێوی نانی سبەینێی بنەماڵەکەی هەیە، دەچێتە ناو حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراقەوە و ببێتە ئەندامی ئەو حیزبە؟ ئەمە لایەنێکی گرنگی ئەو پرسەیە. ئایندەی کوردستان چۆن دەبێت؟ ئایا دواجار بەرەو سەربەخۆیی دەڕوات یان بەشێک دەبێت لە عێراق؟ تورکیا چی دەڵێت؟ ئەمانە ئەو پرسیارانەن کە بەسەر ستراتیجیتی کۆمۆنیزمی کرێکاری لە عێراقدا دەسوڕێنەوە و ئەویش دەبێت وەڵامیان بداتەوە. بە بڕوای من هەموو ئەم پرسیارانە وەڵامیان هەیە و دەتوانین وەڵامی هەموو ئەو پرسیارانە بدەینەوە و جێبەجێیان بکەین و بەرەو پێشەوە بچین و تەنانەت تایبەتمەندی ئەو مەرجانەش بە بەرژەوەندی خۆمان بەکاربهێنین. یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی ئەم مەرجانە ئەوەیە کە جەلال تاڵەبانی ناتوانێت بڵێت من وەک نوێنەری خەڵکی کوردستان قسە دەکەم. وەک یەک کەس (یەکێتی نیشتمانی) قسە دەکات. جگە لە کۆمەڵە کەس بە حکومەتی کوردی ناویان نابات. جگە لە کومەڵە کەس بەم هێزە کوردیانە نالێت سەرەکی شارەوانی سلێمانی! کۆمەڵە بە سەرەکی شارەوانی سلێمانی ناویان دەبات و باقی خەڵکیش بە هەر بەهێزی یەکێتی ناویان دەبەن! یەکێتی ڕێکخراوەکە و تا کەتایی وەک ڕێکخراوێک دەمێنێتەوە.

ئەگەر کوردستانی عێراق وڵاتێک بووایە، ئەگەر سەربەخۆ بووایە، ئەگەر هەڵبژاردنیان ئەنجامدابا، کە پێم وایە کەسێک دەنگی دەدا،

ئەگەر لە ماوەی شەش مانگدا هەڵبژاردنێکی ئازادیان لە سلێمانی لە وڵاتی سەربەخۆی کوردستانی عێراق ئەنجامدابا، کەسێک دەنگی دەدا وەک یەڵتسین لە ڕووسیا کردی، ئەو بەو ئارگیومێنتە دەنگ دەدات کە من دەروازەی ئەوەم بۆ ڕۆژئاوا، بە یارمەتییەکانی ڕۆژئاوا و یارمەتی تەکنیکی و ئابووری. وە ئەگەر کۆمۆنیستەکان بێنە سەر کار، ڕۆژئاوا بایکۆتت دەکات. لە ئەنجامدا تۆ وەک کۆمۆنیستێک دەنگ ناهێنیت. لە ئەنجامدا میدیا لە دەستی ئەودایە، پارەکە لە دەستی ئەودایە و بەو پێیەی هەڵبژاردنی لەو جۆرە نییە و کوردستانی عێراق نیشتمان نییە، یەکێتیش هەر یەکێتییە و ئەمەش هێزمان پێدە بەخشێت.

ئەمە دەتوانین ڕێکخراوێک لە مەیدان دوور بخەینەوە، دەتوانین فشار بخەینە سەر ڕێکخراوێک، ڕێکخراوێک کە حکومەت هیچ جێگەیەکی تێیدا نییە، حکومەتێک کە بڵێت من شەرعیەتی خۆمم لە هەڵبژاردنەکانی حەوت ساڵ پێش ئێستا بەدەست هێناوە و بیست ملیۆن کەس دەنگیان پێداوم، شتێکی لەم شێوەیە نییە. دەکرێ بڵێین خەت هاتونەتە سەر دەسەڵات و ئێستاش دەبێت بچنە دەرەوە. لەم دە ساڵەدا ساتگەلێکی گرنگ هەبوون کە دەمانتوانی جێپەنجەی خۆمان دابنێین.
یەکێکیان سەرەتای ئەم کەیسە. کاتێک شەڕی ئەمریکا و عێراق دەستی پێکرد. باشە لەو کاتەدا ئەمە ڕێکخراو نەبووین و هەر پلانێکمان هەبوایە نەماندەتوانی لەمە باشتر کار بکەین. بەڵام کاتێک مەسعود بارزانی سلێمانی گرت و هەموو هێزەکان شارەکەیان چۆڵ کرد، حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری شارەکەی بەجێنەهێشت و ئەمە هەڵە بوو. بەڕای من دەبوایە حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق لە هەمان کاتدا ڕووخسارێکی سەربازی بگرێتە بەر و لەگەڵ جەلال تاڵەبانی و کەسانی تردا شارەکە بەجێ بهێڵن و بچنە سەر شاخ. سی کەسی پێچەک دەکرد و لە سەر شاخەکەدایدەنان. لەکاتی گەڕانەوە لە ڕیزی ڕزگارکەرانی سلێمانی دەبوون. وێنەی کۆمەڵایەتی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق لەو قۆناغەدا دەتوانرا بگۆڕێت. وە ئەمە ئەوەمان نەکرد.

کورش باسی لەوە کرد کە بۆچی ئەمە لە چوارچێوەی بۆچوونە نەریتییەکانداین. چەندین سات هەبووە.لەوانە گەمارۆ ئابوورییەکانی سەر کۆمەڵگەی عێراق لەلایەن ڕۆژئاواوە و دۆخی یەکلایی نەکراوی کۆمەڵگەی کوردستان بە خودی خۆیەک. پێم وایە حیزبێک تێنەگات دەبێ چی بکات بۆ ئەوەی ئێستا گەشە بکات و تا چەند دەتوانێت گەشە بکات، ناگاتە هیچ شوێنێک. حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق دەبێ ئێستا بزانێت ئەگەر بیەوێت کاری سەربازی بکات، ئێستا ئەم کارە سەربازییە دەتوانێت چ ڕەهەندێکی هەبێت و دواتر دەبێت چ ڕەهەندێکی

ھەبێت؟ پەیوەستە بزانێت ئەگەر دەیەوێت ڕێکخستنی گشتی بکات، دەبێت چ جۆرە ڕێکخراوێکی گشتی بێت؟ پێم وایە دەتوانرێت وەڵامی ئەم پرسیارانە بدرێتەوە. ئاڵۆز نین.

دروشمی سەربەخۆیی کوردستانی عێراق ڕوونە، تا هێزێکی باوەڕپێکراو ڕانەگەیەنێت، کەس پەیڕەوی ئەم دروشمە ناکات. تا کەسێکی دەسەڵاتدار نەڵێت پەیوەستە کوردستانی عێراق سەربەخۆ بێت، کەس بەدوایدا نایەت. خەڵک تەنها بە قسەی ئێمە لە بارەگاکانمانەوە ئەم کارە ناکەن. لە ئەنجامدا دەبوو زۆر لەمەوبەر بەرەیەکی لایەنگری ڕیفراندۆمتان پێکهێنابا، چونکە ڕیفراندۆم بابەتی شەخسی و ڕێکخراوەیی من و بزووتنەوەی من نییە. دەبوایە بە سادەترین و ئابوریترین و خەڵکدۆستترین شێوە بابەتی تایبەت بە ریفراندۆمتان تاوتوێ بکردایە. لە ڕێگەی زۆرێک لە وتاردەرانەوە کە بەڕێن بەڕێز تاڵەبانی سەیری ئەندەنوسیا بکە، تا ئەندەنوسیا کەمێک ئاڵۆز بوو، تیمۆری ڕۆژهەڵات سەربەخۆیی خۆی بەدەستهێنا. لەم بارودۆخەی ئێستای کوردستانی عێراقدا، ئەگەر کەسێک باسی سەربەخۆیی نەکات، بەڕای من هەرگیز ناتوانێت جارێکی تر بیوروژێنێتەوە. ئێستایە کە کەس ناهێڵێت حکومەتی ناوەندی بجوڵێت. ئەگەر ڕۆژێک حکومەتی بەعس بکەوێت و هەڵبژاردن بکرێت، لە نوێ ئەو هەڵبژاردنانەی کە لەم وڵاتانە ئەنجامدەدرێن و حکومەتێکی وەک حوسنی موبارەک بێتە سەر دەسەڵات لە بەغدا، کە ئامادەیە پارچەیەک خاکی عێراقی لە جیابکاتەوە؟ بەڕای من لەم جۆرە بارودۆخانەدا کەس ناتوانێت باسی سەربەخۆیی کوردستانی عێراق بکات.

ئێستا دەتوانیت ئەم کارە بکەیت. ئەمڕۆ دەکرێت بچین بڵێین ئێمە سەربەخۆیین و دەکرێت نیشان بدرێت کە ئەم پرسە ڕێگا چارەی هەیە. ئەگەر کەسێک ئەمە بکات پەیوەستی بە بزووتنەوەی ڕیفراندۆم هەیە و ئەرکی کوردستان ڕوون بکاتەوە. بە بزووتنەوەیەک کە سەرەکی لە نیویۆرک و سەرەکیشی لە سلێمانی و هەولێر بێت. بزووتنەوەیەک کە خۆی لە پێوەرەکانی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری و بزوتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاریدا سنووردار ناکات و بیروڕای خۆی دەڵێت. ئەوە دەتوانێت هەمووان ڕازی بکات و مایکرۆفۆنی پێبدات. لە بزووتنەوەیەکی ئاوادا و بەو پشتیوانییە دەتوانی زۆر شت بڵێیت. بە بەڕای من حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق و بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری لە عێراقدا لەم ماوەیەدا وەک بزووتنەوەیەکی پەرەپێدەر ماونەوە. تەنانەت نەبووە بە ڕێکخەر، واتە نەبووە نوێنەری ناڕەزایەتی جەماوەریان بە باشکردنی بژێوی و داخوازییە

ئابوورییەکانی جەماوەری بەبەش کە پشکێکی گەورەیان لەم کۆمەڵگایەدا نییە نەکردووە. هەندێک جار بوو بە نوێنەری ژنان، ئەمەش دیاردەیەکی سەرنجڕاکێشە و دەبێ لەو جۆرە کارانە زیاتر هەبن. بەڵام هەر بە بزووتنەوەیەکی بانگەشەکار و هاندەر مایەوە، لەکاتێکدا ئەبوو بووبێت بزووتنەوەیەکی سیاسی، لە پێشی ناڕەزایی سیاسی و مافی مەدەنی و بارودۆخی ژیانی خەڵک و لە هەمووی زیاتریش بە بڕوای من دیاریکردنی بەرپرسیارێتی یاسایی کوردستانەوە بوەستایە.

“کوردستان چییە”؟ بڕوای من ئەوە زیاترە لە خاڵێکی بانگەشەیی(تەرویجی) لە بەرنامەکەماندا کە ئەمەش دەمانەوێت کوردستان سەربەخۆ بێت. بڕوای من دەبوو بڵێین ئێمە دەمانەوێت کوردستان سەربەخۆ بێت، هەرکەسێک پرسیاری کردبا ئەرکی کوردستان چییە، وەڵاممان دەدایەوە ئەگەر دەتەوێت لەگەڵ حکومەتی عێراق بیت، بەڵێ پێشەوە و دانوستان بکە و چارەنوسی خەڵکەکە ڕوونبکەرەوە. ناتوانە چونکە کۆمەڵگا سەرگەردانە، مەحاڵە دەسەڵاتی سەرەک خەڵک بە ماوەی دە ساڵ قبوڵ بکرێت. سەبارەت بەو ڕاستییەی کە دەبێ چارەنوسی کوردستان ڕوون بکرێتەوە، دەتوانین زۆرترین گوشار بخەینە سەر “یەکێتی” و “پارتی”. ئەگەر وڵاتە هەڵبژاردن کەی ئەنجام ئەدرێت؟ ئەگەر وڵاتە کە دانی پێدا ناوە، ئەگەر وڵات بێت، کوا دامودەزگاکانی؟ ئەگەر وڵاتێک بێت سەرەکەکەی چۆن دیاری دەکرێت؟ ئەگەر وڵاتێک بێت دەستوورەکەی چییە؟ هێشتا دەکرێت ئەم کارە بکرێت و پێویستمان بە چەک نییە. دەکرێت خەڵک بهێنینە سەر مەیدان و پەیمان بەڵێین تەکلیفی کوردستان ڕوون بکەنەوە. من دەگەڕێمەوە سەر کەموکوڕییە سەرەکییەکانمان کە کەسێکیش ئاماژەی پێدا و بە ڕوالەت چەند پرسیارێکی وروژاند. گفتوگۆی ڕابەرایەتی! ئەوەی کە ئێمە ڕابەرایەتیمان نییە مانای ئەوە نییە کە کەسمان نییە بتوانێت بە باشی ڕابەرایەتی بکات. بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان لە کەسەکان جیا نین. ئێمە لە ئێران ڕابەرمان نییە، لە عێراقیش ڕابەرمان نییە، لە ئەوروپاش هیچمان نییە. هەبوونی ڕابەری بە مانای دانانی وێنەکەیان نییە لە ڕۆژنامەکاندا. ئێمە پێویستمان بەو کەسانە هەیە کە لەم قۆناغەدا کۆمەڵگا بە خۆیانەوە گرێ بدەن. هەندێک کەس دەبنە سەرکردەی سەربەخۆیی وڵات و تا کۆتایی تەمەنیان بە سەرکردەی سەربەخۆیی دەناسرێن. موسەدق پێشەنگی بە نیشتمانیکردنی پیشەسازی نەوتە. هەرکەسێک باس لە بزووتنەوەی بە نیشتمانیکردنی پیشەسازی نەوت بکات، وێنەی موسەدق بەرز دەکاتەوە. چونکە لەو بزووتنەوەیەدا هەنگاوێکی کێشاوە، ستراتیژێکی لە مێشکدا هەبوو، گرنگ نییە ڕاست بێت

یـان هەیە، بیـری دەکـردەوە و دەیگـوت “مـن” خەڵکەکەی خۆم بەم ئاراستەیە یان ئەو ئاراستەیەدا دەبەم، سەرم بەرز دەکەمەوە کەمێک بەرزتـر و دەڵێـم، خەڵکینە وەرن بۆ ئەولایە، ئەم کـارە پێویسـتە. نموونەیەکی دیکە گاندییە. گاندی ئاماژەی بەوەشکردووە، خوازیاری سەربەخۆیی لە ئینگلتەرایە. لەلایەکی دیکەوە محەممەد عەلی جینا هەر بەو شێوەیە وتی کە منیش سەربەخۆییم لە هیندستان دەوێت و ئەوە بوو بوو بە ڕابەری هەندێک کەس. ڕابەرە ئەو کەسەیە کە ژیان و بیری خۆی تەرخان دەکات بۆ ڕابەرایەتیکردنی خەڵکەکەی لە قۆناغێکی مێژوویی دیـاریکراودا. لە کوردسـتانی عێـراق لە ئەم سـاتەوەختە مێـژووییە ئەمەیە. یەکەم دەرفەتە کە کۆمەڵگای مەدەنی بتوانێت لە کۆمەڵگای کوردستانی عێراقدا گەشە بکات، دەکرا لە دوو عەشیرەت و کۆچەری بـاکوور و بـاشووری کوردسـتانەوە هاتبـا. دەکـرێ واز لە میراتـی بزووتنەوە ناسیۆنالیستییە ڕووکەشەکان بهێنرێت، بزووتنەوەیەکی چەپی ڕادیکاڵ وەک هەمایەک بۆ ڕزگارکردنی کوردستان و دۆزینەوەی شوناسی کۆمەڵایەتی و سیاسیی کوردستان لە کۆمەڵگادا دەربکەوێت. نەیکردووە ئەنجامی نەداوە! وەک ئەوە نییە بەڵێن تۆ دەیت دەبیتە ڕابەری کوردستان. ستراتیجیستی ئەم کەیسە دەبێتە سەرکردە. سەرکردە ئەو کەسـەیە کە دەبێـت ئەمە گەیشتـووینەتە ئەم قۆنـاغە و دەبێـت بیکەین. نەبوونی ڕابەر مەسەلەیەکی یەکخراوەیی و تەنانەت ڕەخنەش نییە، بۆ نموونە ئەمجەد غەفور بە نەبوونیتی ڕابەری بزووتنەوەکە. بە وتەی یەکێک لە هاوڕێکانم وەڵامەکە ئەوەیە ئەگەر دەزانی بۆ خۆت نەتکردووە؟ ئەگەر بوون بە ڕابەر ئەوەندە ئاسانە، ئەوا خۆت بیکە. هەرکەسـێک ئەمە بڵێـت ئەو پێگەیەی لە کۆمەڵگـادا نییە. ئەم بزووتنەوەیە پێویستی بە ستراتیژێک هەیە کە لەم دە ساڵەدا ژیانی خۆیان تەرخان بکەن بۆ ئەوەی ئەم هەرێمە لە خانەی A بگەیەننە خانەی B و دیـدگایان هەبێـت. ئەوانەی لەم بـزووتنەوەیەدا بەشـدارن، و سەرکردەکانیان دەبینم، هەموویان کۆمۆنیستی باشی ئەو کۆمەڵگایەن، بەڵام هیچیان سەرکردەیەکی کۆمەڵایەتی نین بۆ کۆمەڵگە بڵێت من سیمبولی ئەم هیوا و خەونانەم لە کۆمەڵگەی کوردستانی عێراقم و گرێدانی من بەم پرسەوە، من بخەنە هەر شوێنێک هەمان ، ئەم قسانە دەڵێم و دەتوانم بڵێم ستراتیجی من ئەوەیە:

١- خەڵکی کوردستانی عێراق لە ژێر هەژموونی فیکریی خەڵکی و بزووتنەوەی پێشمەرگایەتی ٣٠ ساڵەی ڕابردوودا دەهێنمە دەرەوە. بۆ ئەم مەبەستەش ڕۆژنامەیەک دادەمەزرێنم، ڕادیۆیەک دادەمەزرێنم. بۆ ئەم مەبەستەش ئەو ئەنجومەنانە دروست دەکەین کە هۆشیاری خەڵك بەرز دەکەنەوە.

٢- کوردستان لە نادڵنیایی یاسایی-سیاسی ڕزگار دەکەین. بۆ ئەم مەبەستە دەست بە بزووتنەوەی ریفراندۆم دەکەین، بۆ ئەم مەبەستەش گەورەترین هەڵمەتی گروپی گوشار لە ئەوروپای رۆژئاوا و ئەمریکا دروست دەکەین بۆ ئەوەی بەردەوام بە خەڵك بڵێن سەربەخۆییان بە تیمۆری رۆژهەڵات دا، ئەوان ئامادەن سەربەخۆیی بە سۆماڵ بدەن. ئەوانەی نەیاندەزانی لە جیهاندا بوونیان هەیە، سەربەخۆییان بەدەستهێناوە. ئەبخازییەکان تا ئێستاش لە جۆرجیا ئیدیعا دەکەن. ناگۆرنۆ قەرەباغ توانی سەربەخۆ بێت و پابەند بێت بە ئەرمینیا. تیمۆری ڕۆژهەڵات کە هەمووان پێیان وابوو ئەندەنوسیا هەرگیز سەربەخۆییەکەی قبوڵ ناکات، سەربەخۆ بوو. لە کۆتایدا پێویستە کەسێک بێت کۆت و شەرواڵ لەبەر بکات و بە خەڵکی جیهان بڵێت ئێمە نوێنەری ئەو کەسانەین و ئەرکی ئەم خەڵکەی کوردستانی عێراق ڕوون بکەینەوە، ئەگینا شەڕێک ڕوودەدات. من دەمەوێت سەرکردە بڵێت لێرەدا چۆن کۆمۆنیزم دروست دەبێت.

من دەمەوێت سەرکردە بڵێت چ جۆرێک بەدیل لە بزووتنەوەی چەکداری دروست بکرێت لەبەرانبەر ئەو بزووتنەوە چەکدارانەی کە هەن. هەموومان دەزانین کە حیزبی بێچەک لە کوردستانی عێراق چانسی نییە. حیزبی بێچەك لە چوارچێوەی کوردستان و عێراق و ئێران و تورکیادا، بێگومان تورکیا کەمترە، بەڵام لە چوارچێوەی ئێران و عێراقدا کەسێك کە نەتوانێت چەکێکی بەدەستەوە بێت هاوشان لەگەڵ باسە سیاسییەکەیدا، ئەو بچووکترین چانس نیە، چونکە بۆرژوازی چەکدارە. ئەگەر بۆرژوازی چەکدار بێت، ستراتیجی خەباتی چەکداریمان چییە؟ لاسایی کردنەوە و شوێنکەوتنی یەکێتی، یان پارتی دێموکراتی کوردستانی عێراق یان کومەڵەی پێشوو؟ ئایا دەتوانین هیوامان هەبێت هێزێکی دوو هەزار کەسیمان هەبێت بۆ ئەوەی کە مەسروفاتیان بۆ بکەین؟ تەنها مەسروفاتیان بۆ بکەین. لەم بارودۆخانەدا ستراتیژی ئیدارەکردنی دارایمان چییە؟ پێویستە سەرکردەیەک هەموو ئەمانە حساب بکات و بڵێت من بەم ئاراستەیە دەڕۆم و بتوانێت بێتە دەرەوە و بەڵێنێک بدات و ڕیزێک لەگەڵ خۆیدا بگرێت. ئەتوانێ بێتە دەرەوە و هێندە ب□ □ونی قسە بکات و ڕوونی بکاتەوە و هان بدات کە لانی کەم دە کەس بڵێن ئەمە ڕێگای ڕاستە و منیش بە پەتەکەی دەچمە سەر ئەم چاڵە. ئەگەر دانیشن و گرفت وەربگرن چەند وەڵامی کێشەی نوێ بدەیتەوە بەس نییە. ئەمە ڕابەر دروست ناکات. سەرکردە ئەو کەسەیە کە کێشە دروست دەکات. کێشەیەک بۆ کۆمەڵگا و بۆ بەرەی پێچەوانە دروست دەکات. ئێمە لە کوردستانی عێراق و لە بزووتنەوەمان لە ئێران و عێراق ئەمەمان نییە. ئەنجامەکەی لە عێراق بەدیدەکرێت و

له ئێرانیش بهرچاو نییه. ئێمە تا ئێستاش لە ئێران لە هەلومەرجێکی نایاسایيدا دەژین. ئەگەر تۆزێک زیاتر لەم کرانەوە سیاسییە لە ئێراندا هەبێت، حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری ئێران بە تەواوی ڕووبەڕووی هەمان کێشە دەبێتەوە، کە ئێمە سەرکردەمان نییە. پێویستە خەڵک خۆی بەرز بکاتەوە بۆ ئاستی سەرکردە کۆمەڵایەتیەکان کە خەڵک لە خوزستانەوە تا خوراسان شوێن قسەکانی ئەوان بکەون و گرنگییان پێبدەن و ڕای خۆیان دەهێننەوە. لە ئاکامدا، پێشکەشکردنی وتارێکی بچووک، نووسینی نامیلکەیەک یان قسەکردن لە کۆمیتەی ئەمەدا، ئەمە شێوازی ژیانی سیاسیی کۆمۆنیستێکی ئەم سەردەمە نییە. کۆمۆنیستێک بچێت و میکانیزمێک دروست بکات کە کاریگەری لەسەر کۆمەڵگا هەبێت. هەموو کەسێک تەلەفزیۆنێکی هەیە جگە لە ئێمە. هەر لەم کوردستانەدا حزبی زەحمەتکێشان و سەندیکای دەرمانسازان تەلەفزیۆنیان هەیە، ئێمەش پەیڕەوی ناکەین، وەک ئەوەی تەلەفزیۆن بۆ ئێمە نەبێت! لە خودی ئێرانیشدا هەمان شتە. دەچین پارە دەخەین. بۆچی پارە پەیدا ناکەین؟ چونکە ئێمە لە نەریتەکەوە هاتینە دەرەوە کە دەیەوێت جونیەر بین. هەمیشە کەسی دووەمە. ئەو شێوازەی راست مومکین بۆ بزووتنەوەکەی دەکات، چەپ پێویستی پێی نییە چونکە هەمیشە لە سەریان داوە و بێیارە لە پەراوێزی کۆمەڵگادا پڕوپاگەندە بکات. بەڵام ئەگەر بتەوێت پێشەنگی کۆمەڵگا بیت، دەبێت ڕۆژنامەیەکت هەبێت. حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق ڕۆژنامەیەکی ئاسایی نییە کە وەک ڕۆژنامەکانی دیکە هەموو شەوێک دەربچێت. چۆن دەکرێت بزووتنەوەیەک پێشبخرێت کە ڕۆژنامەی نەبێت، ڕادیۆی هەمیشەیی نەبێت، ڕووخساری سەرکردەکانی پیشان نەدات بۆ قسەکردن لەگەڵ خەڵک (بێگومان هەندێکمان لە ناوچەی سلێمانی واین)؟

بوونی ستراتیژ و بردنی بزووتنهوه لهم قۆناغهوه بۆ ئهو قۆناخه و دابین کردنی پێداویستیه سهرهکییهکان بۆ ئهم کاره شتێکه که ڕووبهڕووی بهربهستی دهبینهوه. ئهم کێشانهی حیزبی عێراقی خۆیان نیشان دهدهن چونکه ئهوهیه لهوان چاوهڕوان دهکرێت. کەس ڕێگری لە ناسک ئەحمەد ناکات کە بچێتە ناوەڕاستی شاری سلێمانی و قسە بکات، ئێمە ئەو چانسمان نییە. ناتوانین بچین لە تاران قسە بۆخەڵکی بکەین، بەڵام ناسك، تاهیر، خوسرەو، موئەیەد، هەموو ئەم هەڤاڵانە دەتوانن بڵێن من دەمەوێت لە فڵان گۆڕەپانێکدا چاوم بە خەڵک بکەوێت. بۆ نموونە ئەحمەد غەفور دەکرێ بچێتە ماڵی خەڵک و زەنگ لێبدات و بڵێت کە من ئەحمەد غەفورم لە سەرکردایەتی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراقەوە و دەمەوێت ڕای ئێوە لەسەر هەندێک بابەت بزانم. لێرەش ئەم کارە دەکەن و لەم وڵاتەشدا کەسێک کە

بیەوێت ببێتە پارێزەر جانتاکەی دەخاتە ژێر قۆڵی و زەنگی دەرگای هەموو ماڵێک لێدەدات. ئەمە ئەم ئەگەرەمان هەیە و لێرەدایە کە نەبوونی ئەو جۆرە کەسە و ئەو جۆرە کارەکتەری سیاسی خۆی نیشان دەدات.

ئەوە نییە کە ئەمە ئەم جۆرە کەسەمان لە حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراقدا نییە، بەڵکو حیزبی کۆمۆنیستی ئێران پڕە لە سەرکردە. حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری ئێران هیچ کامیان نییە. ئەمڕۆ کەس لە حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری ئێران ئەم چاوەڕوانییەی نییە، بەڵام ئەم چاوەڕوانییە، کە ئەوە لە ئاستی کۆمەڵگادا مرۆڤەکان بناسێنن، وردە وردە سەرهەڵدەدات و هەست بە گوشارەکانی دەکەین. بەڵام بۆ حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق جێگای سەرنجە و لەمەڕەدا پێویستە. ئەگەر ئەم سەرکردانە بە دیدێکی داهاتووەوە بەرز نەکەنەوە، ئەم بزووتنەوەیە ناچنە پێش، چونکە بزوتنەوەکان تەنها لەبەر ئەوەی باشن، کاتیان لە ڕووی مێژووییەوە هاتووە و پرۆلیتاریا بوونی هەیە، ناچنە پێش. بزووتنەوەیەکی سیاسی جگە لە سەرکردەیەکی سیاسی هیچ مانایەکی نییە، ئەگەر کەسێک بڵێت ئەم بزووتنەوەیە ئەم کێشانەی هەیە، مەبەست لێی ڕەخنە نییە، ئەگەر بڵێم ڕابەرایەتی مەبەستم کۆمیتەی ناوەندییە، ئەگەر باس لە چالاکی سەربازی بکەم، من واتە هاوڕێیانی مقەڕ. ئەمە پرسەکە نییە. مەسەلەکە ئەوەیە ئەگەر وێنەیەکی ئاسمانی ئەم بزووتنەوەیە بگرین دەبینین لەم دۆخەدا پێویستە ئەم حیزبە لێرە بێت، بەڵام وانییە. بۆچی نا؟ هیچ چارەسەرو نوسخەیەکمان نییە کە لە نیوان شەوڕۆژێکدا ئەنجام بدرێت. هەر ئەوە بەس نییە چارەنامەیەک بنووسیت، کتێبێک بنووسیت، کۆبوونەوەیەک ئەنجام بدەیت، کۆنفرانسێک ڕێکبخەیت بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشانە. پێویستە بزووتنەوەی سیاسی بنیات بنرێت. پێویستە بۆ زەحمەت و ئارەقە دروست بکرێت و ئەم کارانەش هەوڵێکن لەم بوارەدا.

هەندێک لە هاوڕێیان دەڵێن ئەمە پێشتر ئەم پرسانەمان نەدەزانی و تازە بۆمان دەرکەوت. هاوڕێیان ئەمە ٢٠ ساڵە باس لە دروستکردنی کۆمۆنیزمێکی کۆمەڵایەتی دەکەین کە لە پەراوێزەوە بچێتە چوارچێوەی کۆمەڵگاوە، کە میکانیزمە دەستەگەریەکان وەلا بنێت و میکانیزمە کۆمەڵایەتییەکان بگرێتە دەست و ئەمەش ٢٠ ساڵە دەیکەین. ئایا ئەمە مانای ئەوە دەگەیەنێت کە ئەو کەسەی ئەم قسانە دەکات پێڵاو و کڵاو لەبەر بکات و ببێتە سەرکردە لە هەموو وڵاتێکدا؟ ئەمە پراکتیکی نییە. ئێمە هەوڵ دەدەین لە بزووتنەوەکەماندا تێڕوانین دروست بکەین، هێزی دەستنیشانکردن دروست بکەین بۆ ئەوەی ئەم شێوازانە

جەماوەری بن و ئەو شێوازانە جەماوەری نەبن، بە ئەوەی ئەم جۆرە کەسانە دەربکەون، کە ئەم جۆرە کەسانە بتوانن لەم ڕۆڵەدا دەربکەون . لە ئەنجامدا ئەوەی پێویستە سەبارەت بە حیزبی عێراقی بکرێت، بە بڕوای من ئەوەیە کە پێش هەموو شتێک ستراتیژێک هەبێت. ستراتیژێک کە بزانێت لە وەها دۆخێکدا، بەم ناڕوونییە کۆمەڵایەتییانە، بەم ئەگەرە کۆمەڵایەتی-سیاسییانە، بەم سنووردارکردن و ئەگەرە ڕێکخراوەییانە، دەبێ چی بکەین.
لەم ماوەیەدا لێیان داین و دیار بوو درەنگ یان زوو یەکێتی دێتە لامان و شتێک دەڵێت. ڕەنگە ئەو بارەگایانەی کە ئێمە لەوێ هەمانە دوای نۆ ساڵ ناچار بین کە لە ساڵی دەیەمدا بیدەینەوە. بەڵام ئەمانە چارەسەریان هەیە. بە بڕوای من حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق دەتوانێ دەرفەتێک لەم دۆخەدا دروست بکات. ئەم حیزبە تا ئێستاش لە کوردستانی عێراق حیزبێکی ئاشکرای یاساییە. ئێمە تا ئێستاش باس لە پێگەی حیزبێکی یاسایی-گشتی لە کوردستانی عێراق دەکەین. دۆخەکەی هاوشێوەی دۆخی نەهزەتی ئازادی و تەنانەت دووی خوردادیەکانی تارانە. حەجاریان کە تەقەیان لە سەری کردووە، حیزبەکەی پێکهێناوە. ئێمە بەردەوام باسی هاتن و کوشتنی ئیسلامییەکان دەکەین. باشە ئەوە زانراوە کە ئەوان تیرۆر دەکەن. ئیسلامییەکان لە تاران وەزیری کابینەی حکومەتیان تیرۆر کرد و ئەویش ئیفلیج بوو، بەڵام گەڕایەوە بۆ شوێنی ڕووداوەکە. چالاکی ئاشکرا لە وڵاتانی جیهانی سێیەمدا هەمان شتە. نابێت چاوەڕێی ئەوە بین کە وەک ئینگلتەرا بێت و گرەنتی ئەوە دەدەن کە تۆ تیرۆر ناکەن. ئێمە لە کۆمەڵگایەکدا دەژین کە ئیسلامییەکان تیرۆر دەکەن و تۆش دەتەوێت ڕێگری بکەیت لە تیرۆرکردنیان. بەهەر حاڵ ئێمە یاسایین. ئێمە لە ئێستادا یاسایین. کەسێک پێی ڕاگەیاندین تۆ هاوڵاتیت و دەتوانیت چالاکییەکانت ئەنجام بدەیت، بەڵام ڕێگەت پێنادرێت بارەگات هەبێت. باشە ئێستا ئەمە دەڵێت بەڵام دەتوانین بچین گفتوگۆ بکەین و هەرچیمان بوێت بیکەین.

بەڵام میکانیزمی ئەمە چییە؟ ئەگەر لەبیرتان بێت پێشتر باسمان لەم بابەتە کرد و نوسیم کە پێویستە لە هێزی سێیەمەوە بگەڕێین بە هێزی یەکەم. ئەمڕۆ باسی ئەوە دەکەین کە جارێکی تر ببینەوە بە هێزی سێیەم. لە ڕاستیدا ئەو سیاسەتە چییە کە بتوانێت لە گرووپێکی تاڕادەیەک پەراوێزەوە بمانگێڕێت کە وا دیارە هەڵەکەی لەدەستداوە و هیچ پلانێکی بۆ داهاتووی نییە، بە هێزێک کە لە گۆڕەپانی سیاسیدا ئامادەیە؟ ئێمە لە تەبلیغات و بانگەشەی ئایدیالی مرۆڤایەتی و بانگەشەی ئایدیالی کۆمۆنیست و بەرگری لە ژن و بەرگری لە

عەلمانیەت و بەرگری لە منداڵان لە کۆمەڵگای کوردستان و بەرگری لە بێبەشەکانمان کەم نەبوو. ئەمە بزووتنەوەی شەرەفمەندانە و ش□شگێڕانەی ڕابەرایەتی و کادیرەکانمان لەم کۆمەڵگایەدا بووە و ئەگەر ئەمانەمان نەبوایە لە کوردستانی عێراقدا هیچ نەدەبوو. بەڵام ئەمە بەس نییە. بە بڕوای من دەبێ ببینە بزووتنەوەیەک کە وڵات لێرەوە بۆ ئەوێ ببات و ئەمە بە خەڵک بڵێت. پێم وایە پێویستە ئاڵۆزییەکانی کوردستانی عێراق ببینرێت و لە هەمان کاتدا ئەگەرەکانیشی ببینرێت. منیش وەک کۆڕەش پێم وایە مەسەلەکە گۆڕینی کۆمۆنیزمی کرێکارییە بۆ بزووتنەوەیەکی سیاسی. بزووتنەوە سیاسییەکان لە سەرکردە سیاسییەکان جیا ناکرێتەوە کە دەیانەوێت ئەو بزووتنەوەیە بەرەو ئاقارێکی دیاریکراو ببەن. بەگشتی پێموایە ئەم دۆخە نموونەیەکی زیندووی کێشەی کۆمۆنیستەکان و کۆمەڵگایە کە تەنیا لە بزووتنەوەی ئێمەدا قەتیس نییە. کێشەی کۆمۆنیستەکان و کۆمەڵگا. چۆن کۆمۆنیستەکان لە پەراوێزەوە بەرەو ناخی کۆمەڵگا دەڕۆن و دەبنە ئەکتەری سەرەکی دیمەنی سیاسی سەردەمی خۆیان. ئەمە لە کوردستانی عێراقدا بە ڕوونی دیارە.

ئەمە کارەساتێکە بەسەرماندا دێت. واتە کاتێک حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری ئێران ئاشکرا دەبێت و دەچێتە گۆڕەپانی کۆمەڵایەتی لەوانەیە بیبینێت، نەخێر ئەوەندە سادەش نییە. دۆخێک کە هیچ پەیوەندییەکیان بە تۆوە نییە، بەڵام کارەکە بەرەو پێش ناچێت. خەڵک لە دەوری تۆ کۆنابنەوە، ئەوەندە سادە نییە، چونکە ئەمە یارییەکی جیاوازە و یاسای جیاوازی هەیە. بە بڕوای من تا ئێستا باسەکە لە چوارچێوەی حیزب و کۆمەڵگادایە. کێشەی من تەنها تێنەگەیشتن نییە. کێشەکە دیدێکی مێژووییە کە کۆمۆنیستەکان ماوەیەکی زۆرە بەدەستیی□وە دەناڵێنن. ئەوەی کە دڵی کۆمەڵگایان داوەتە بۆرژوازی، خەباتیان لەسەر بیر و بیروباوەڕ و نۆرم و نەریتیان بە بۆرژوازی سپاردووە. مەسەلەی ڕاگەیاندنیان بەتەواوەتی داوەتە بۆرژوازی، دەسەڵاتی سەربازییان بەتەواوەتی بە بۆرژوازی سپاردووە، کۆمۆنیستەکان خۆیان بوونەتە گرووپێکی پڕوپاگەندە، ئاژیتاسیۆن، ناڕازی لە پەراوێزی کۆمەڵگادا.

دیارە ئەگەر بیست ساڵی ترمان پێ بدەن لە کوردستان، بەم دۆخەوە ناگەینە هیچ شوێنێک. پێویستە لە چوارچێوەی حیزبێکی سیاسیدا دەرکەوین کە دەسەڵاتی سیاسی دەوێت و کاری بۆ بکات.

دەقەکە لە شریتی ئەرشیفی ئەنجومەنی مارکسە وەرگیراوە
بۆ یەکەمجار لە بەرهەمە هەڵبژێردراوەکانی مەنسوور حکمەت، چاپی

یەکەمدا، حوزەیرانی ٢٠٠٥، لاپەڕەی ١٥٤٠ تا ١٥٤٨
بە شێوەی نووسراو لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری-حکومەتییەوە بڵاوکراوەتەوە.

٢٠٢٢\٧\١٤

hekmat.public-archive.net #0440fa.html